

VAVABYI VA GILLETTE

(swi voniwa hi lava rindzaka)

«Kliniki yi tshungula vavabyi. Vaaki lava khathalelaka va seketela vanhu.»

I. Vavabyi

Loko muvabyi a nghena ro sungula endhawini ya ku pfuxeta vutomi, a swi tali ku va yena loyi a hlawuleke nkarhi wolowo. Hakanyingi u fika a fambisana ni munhu loyi a endleke xiboho lexi tikaka ku tlula hinkwaswo: ku ya emahlweni a pfumela leswaku ndlela ya ha ri kona.

Munhu loyi a hanyaka etlhelo ka yena u rhwala endzeni, minkarhi hinkwayo, xivutiso lexi fanaka. Ku xaniseka loku ku ta hela rini? Kutani hi ku hatlisa ku landzela xin'wana, xa nkani ni xo miyela:

Hikokwalaho ka yini yena? Hikokwalaho ka yini hina?

Kambe etindhawini leti, vavabyi a hi lava rhwalaka vuxiyaxiya bya vuvabyi ntsena. Sweswo i swa vutshunguri, swa ku avanyisa, swa milawu yo landzeleriwa.

Ntiyiso wu hambanile.

Vavabyi i lava rindzaka na vona, lava fambisanaka, lava seketelaka. Vavabyi i lava hanyaka siku na siku etlhelo ka ku xaniseka, va avelana ku chava, swinyikelo, mintshembo ni ku karhala loku ku nga riki na rhekhodo ya vutshunguri leyi nga ta tshama yi ku tsala.

Loko u nghena endhawini ya ku pfuxeta vutomi, u hlangana ni vanhu van'wana, mintsheketo yin'wana, makumu man'wana lama lengeleteke. Naswona loko loyi a tshunguriwaka hakanyingi a mitiwile hi nyimpi ya yena ya siku na siku, loyi a fambisanaka na yena wa languta, wa pimanisa, wa anakanya.

U vona swiyimo leswi tikaka ku tlula, mavabyi lama nga ni matimba ku tlula, tindlela to leha ku tlula.

Naswona, kwalomu ni ku titwa nandzu, wa anakanya:

«Loko hi languta hinkwaswo, a swi ta va swi bihile ku tlula.»

Kambe munhu un'wana ni un'wana loyi a fikaka u ta ni ntsheketo wo hambana, naswona u hlayisa endzeni, ehansi swinene, xivutiso lexi fanaka, lexi vonakisiwaka ni ku vumbiwa hi ku kanakana:

Xana ku ta koteka yini mundzuku?

Eminkarhini ya ku rindza ni ya ku tshama, mimbulavurisano yi cinca ntumbuluko. Vanhu va vulavula hi ku hunguteka hi vuvabyi, naswona hi ku engeteleka hi vutomi.

Va tsheketa leswi a va ri swona khale.

Va tsundzuka ndlela leyi hinkwaswo swi sunguleke ha yona.

Va avelana ku hlula kutsongo loku eka van'wana ku nga vonakaka ku nga ri na nkoka kambe loku eka munhu un'wana ku nga goza lerikulu ngopfu.

Va vulavula hi ku antswa loku nga vonakiki, hi ku tshoveka timbilu loku hanyaka etlhelo ka ku tiyisela, hi ntshembo lowu yaka emahlweni wu hanya endzeni ka ku rindza.

Ngopfu-ngopfu, va vulavula hi lava tshamaka kusuhi.

Hi ku tala ka swinyikelo leswi endliwaka hi lava yaka emahlweni va tshambuluta voko siku na siku.

Naswona hakanyingi ku humelela mianakanyo leyi a ku nga ri na munhu loyi a yi languteleke:

«Ndza swi amukela leswi ndzi hundzukeke swona. A hi swona leswi ndzi tikelaka. Leswi ndzi tikelaka i ndzhwalo lowu ndzi wu rhwalisaka van'wana.»

I xivindzi xa siku na siku.

Xivindzi xo miyela.

Ndhawu leyi munhu a nga swi kotiki ku tshika ku lwa, laha goza rin'wana ni rin'wana ri lavaka ku tiyimisela, laha hambu ku ri gome ri fihliwaka ku sirhelela lava hi rhandzaka.

Hikuva lava yimaka etlhelo ka hina va hi languta hi vuxiyaxiya lebyi kumbexana hi nga si tshamaka hi byi tiva khale.

Ku famba kun'wana ni kun'wana ka xiyiwa.

Ku antswa kun'wana ni kun'wana ka tlangeriwa.

Ku tlhelela endzhaku kun'wana ni kun'wana ka avelaniwa.

Hina hi vavabyi.

Lava lavaka ndlela yo tlhelela.

Eka van'wana, goza i nchumu wa ntolovelu.

Eka van'wana, i ku hlula.

Kambe, ntshembo wu ya emahlweni wu yimile kwalaho, hi nkani, hambu loko hinkwaswo swi vonaka swi kombisa leswi hambaneke.

Ku languta mintsheketo ya van'wana swi hi dyondzisa ku tiva nkoka wa leswi ha ha ri na swona.

Naswona loyi a hundzaka hakunene eku xanisekeni u twisisa ntiyiso lowu hakanyingi wu balekelaka lava hanyaka entolovelweni:

a hi swilo leswikulu leswi seketelaka vutomi.

Minkarhi yin'wana swintsongo swa ringanela.

Minkarhi yin'wana hambu ku ri kwalomu ka ku hava nchumu ku ringanela.

Naswona kwalomu ka ku hava nchumu koloko ku nga hundzuka hinkwaswo.

II. Marito yo hetelela

Muvabyi i munhu.

Vaaki va ku xaniseka i swo tala ku tlula.

A ku na munhu loyi a nga vulaka hakunene a ku: a swi nge pfuki swi ndzi humelerile.

Vuvabyi a byi tivi mali leyi u yi holaka, a byi pimi ndzhuneko, a byi hambanisi swiyimo swa vanhu. Byi fika byi nga kombelanga mpfumelelo kutani byi cinca vutomi bya loyi byi hlanganaka na yena ni bya lava hanyaka etlhelo ka yena.

Hikwalaho hi fanele ku dyondza ku languta siku rin'wana ni rin'wana hi ku nkhenisa lokukulu.

Hakanyingi i vavabyi hi voxe lava twisisaka hi vuenti nkoka wa vutomi, hikuva va tivile ku tsana ka byona. Va tiva leswaku xiendlo xo olova xi nga va xa risima ku fikela kwihi, voko leri tshambulutiweke, ku antswa kutsongo loku eka van'wana ku vonakaka ku nga ri na nkoka.

Naswona kumbexana hi swona leswi ku nga riki na munhu loyi a faneleke ku titwa a ri ni mfanelo yo avanyisa.

A hi tshami hi tiva leswaku munhu loyi a nga emahlweni ka hina u lwa nyimpi yihi.

A hi tshami hi tiva leswi fihliweke endzhaku ka nyangwa leyi pfariweke, endzhaku ka ku miyela, endzhaku ka ku karhala loku ku nga tshamiki ku tsheketiwa.

Ku xaniseka ku dyondzisa leswaku vutomi a byi endliwanga hi leswi hi nga na swona ntsena, kambe hi leswi hi kotaka ku swi hlayisa loko swo tala swi tekiwa eka hina.

Naswona hi kona hi kumaka ntiyiso wo olova.

Eka van'wana, goza i nchumu wa ntolovelolo.

Eka van'wana, i ku hlula.

Naswona ku hlula kun'wana ni kun'wana ku fanele xichavo.

III. Tluka ra Mutsari

Ntirho lowu a wu oderiwanga.

A wu xavisiwanga.

A wu endleriwanga swa bindzu.

Wu tsariwile ku va vumbhoni bya nkoka wa ku pfluxeta vutomi, wa xindzhuti xa munhu, ni wa vuxaka exikarhi ka vanhu.

Hakelo ntsena leyi kombiwaka i dola yin’we ya xikombiso — ku nga ri tanihi hakelo ya ntirho, kambe tanihi vumbhoni bya xiboho lexi hi xi avelanaka eka ndhavuko wa vuhlayisi, wa ntshembo ni wa vutihlamuleri.

Ferdinando